

Nr 329

Av fru **Nettelbrandt m. fl.**, om utredning rörande lek- och förskolor.

(Lika lydande med motion nr 267 i Första kammaren)

Genom strukturomvandlingen i samhället med urbanisering, industrialisering, övergivande av självhushållningen och utbredning av förvärvsarbetet även för kvinnor har barnen före skolåldern kommit att få leva i en annan värld än tidigare. Deras möjligheter till vuxenkontakter, till fantasieggande och stimulerande sysselsättningar i eller i närheten av hemmet och till lek med jämnåriga i fria och obeckade former har blivit mycket begränsade i de små och nära nog folktomma hemmen i stora och folkrika tätorter. Barnet självt blir ofta övergivet. Åtgärder för att möta den nya situationen har lagt tonvikten på vård och tillsyn, och de utvecklingsskapande momenten har kommit mera i skymundan.

Den barnpsykologiska forskningen i vårt land har inte givits erforderliga resurser för att kunna presentera det sakmaterial som skulle behövas för att kunna göra helt invändningsfria påståenden om på vilket sätt omhändertagandet av barnen bör ske. Klart torde dock vara att ett barn relativt snart blir i behov av kontakter åt olika håll — med natur och djur, andra barn, vuxna o. s. v. — allt kontakter som är svåra att skapa i en naturlig miljö i det moderna tätortssamhället. I den pedagogiskt väl tillrättalagda miljö som en lekskola kan erbjuda skulle barnet kunna få ett positivt bidrag till och en värdefull stimulans i sin utveckling.

Antalet lekskoleplatser i landet är för närvarande mycket begränsat. Enligt uppgift i 1958 års förskollärarytrednings betänkande fanns det i kommuner med mindre än 5 000 invånare endast undantagsvis lekskolor under pedagogiskt utbildad personal. Det anfördes i utredningen att en kraftig ökning av efterfrågan på lekskoleplatser var att vänta, beroende på att föräldrarna mer och mer kommit till insikt om att lekskolorna är ett utomordentligt stöd i barnens uppfostran och utveckling. Utredningen åberopade en av socialstyrelsen gjord beräkning, enligt vilken behovet av förskollärare för budgetåret 1964/65 skulle uppgå till 2 005. Tidigare hade 1954 års familjeutredning beräknat behovet av förskollärare (vid lekskolor och daghem) år 1965 till 2 700. Vidare beräknade 1949 års arbetskraftsutredning för mitten av 1960-talet behovet till 2 500 eller, om krav rests på utbildad personal på alla tjänster, 3 300. Slutligen uppskattade förskollärarytredningen själv minimibehovet av förskollärare år 1964 till 2 280. I premisserna

för dessa beräkningar har målet inte klart angivits. Skulle man ha syftat till att bereda en reell möjlighet för alla barn i mer än en årskull före skolåldern att besöka lekskola skulle siffrorna ha blivit helt andra.

Enligt årets statsverksproposition beräknas antalet lekskoleplatser år 1964 till ca 44 000. Antalet barn i de för lekskolan aktuella åldrarna uppgår emellertid till mångdubbelt högre tal. Enligt uppgift från år 1960 var antalet 4-, 5- och 6-åringar 316 000, enbart 5- och 6-åringar 210 000 och enbart 6-åringar 104 000. Oavsett vilken tidpunkt man väljer som den riktiga och lämpliga för inträde i lekskola står det fullt klart att det föreligger en väldig disproportion mellan å ena sidan tillgång på lekskoleplatser och å andra sidan den kända eller latent efterfrågan. I den av TCO:s nämnd för kvinnofrågor år 1963 gjorda undersökningen om bl. a. barntillsynen framkommer att i mer än 30 procent av de tillfrågade fallen ytterligare lekskoleplatser var önskvärda. Dock rörde dessa huvudsakligen möjligheterna att ordna tillsynen av barnen genom lekskola. Därest värdet av lekskolan ur utvecklingspsykologisk synpunkt vore mera känt skulle säkerligen ännu större siffror framkomma.

Att mycket stora grupper blir helt utan möjlighet att ge sina barn de fördelar som lekskolorna kan bjuda är mycket otillfredsställande. Lekskolorna är så viktiga att de icke på någon ort eller vid någon tidpunkt borde få saknas, om efterfrågan i någon omfattning visar sig föreligga. I första hand bör i varje fall samtliga såväl 5- som 6-åringar beredas tillfälle att gå i vanlig lekskola. Ett mål på längre sikt bör vara att lekskola kan erbjudas varje barn i 4- eller 5-årsåldern och att lekskolan för 6-åringarna göres till ett särskilt förskolår som förberedelse för och mjukare övergång till eller kanske rentav som ett uppgående i det första skolåret inom den obligatoriska skolan. Med en sådan utveckling skulle också större möjligheter skapas att bedöma förutsättningarna för en förskjutning nedåt av skolplikts-tiden.

Redan med befintligt antal lekskolor föreligger brist på förskollärare. Planeringen av det kommande behovet av förskollärare har hittills icke varit målmedvetet. Sålunda har de utredningar som haft frågan uppe angivit utbildningssiffror utan ställningstagande till något mål för utvecklingen. Det ligger i öppen dag att invändningar från många utgångspunkter kan resas mot siffror av den karaktären.

Frågan om lekskolor och förskolor är så viktig att den inte längre får avgöras genom att ta till mer eller mindre »på en höft», när det gäller utbyggnadstakten. Enligt vår mening bör denna fråga utredas snarast möjligt och ställning tas till i vilken omfattning och under vilka former lekskolor och förskolor bör erbjudas barn i olika åldrar.

Under hänvisning till det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att

frågan om lekskole- och förskoleverksamhetens målinriktning,
utformning och omfattning blir föremål för utredning.

Stockholm den 24 januari 1964

Cecilia Nettelbrandt

Brita Elmén

Augustinus Keijer

Gustaf Kollberg